

Освещены основные профильные законодательные документы, регулирующие внедрение базовых векторов лесной политики Украины. Рассмотрена лесохозяйственная деятельность страны и проблемы реализации лесной политики. Приведен финансовый план реализации программы мероприятий по управлению лесным хозяйством на среднесрочную перспективу.

Ключевые слова: лесная политика, лесохозяйственная деятельность, лесоресурсный потенциал, законодательные документы, лесные ресурсы, программа.

Danko T.I., Ihnitska-Gykvachyk G.Yu. Forest policy and law regulating forest activity

The basic profile legal documents that govern the implementation of the basic vectors Forest Policy of Ukraine. Considered the country's forestry and forest policy implementation issues. The financial plan of realization of the program of measures is resulted from a management forestry on a medium-term prospect.

Keywords: forest policy, forest activity, forest resource potential, legal documents, forest resources, program.

УДК 332.72

Здобувач З.С. Кок¹ –

Львівський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЗАКАРПАТТЯ

Йдеться про особливості та перспективи землекористування в Закарпатській області, які зумовлюються сукупністю передумов та чинників, серед яких ключовими є: територіальна та вертикальна зональність, географічне розташування, різноманітність клімату і погодних умов, широкий рекреаційно-туристичний потенціал регіону. Достатньо важливою для регіону є проблема оптимізації структури земельних угідь, насамперед через низький рівень землезабезпечення, що спричинило залучення в сільськогосподарський обіг непридатних для інтенсивного й ефективного використання земель.

Ключові слова: аграрний сектор, сільськогосподарські землі, угіддя, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Земля є основним засобом виробництва в сільському господарстві [4]. Однак обмеженість земельних ресурсів створює істотні труднощі в землезабезпеченості господарюючих тут суб'єктів, насамперед сільськогосподарських підприємств. Особливо це стосується нових аграрних формувань, які виникли не на засадах трансформації попередніх колективних господарств. Найбільше це стосується фермерських господарств. Землезабезпеченість сільськогосподарських підприємств визначається передусім їх величиною та наявністю зайнятих тут працівників, формується під впливом регіональних умов і має значну відмінність.

У використанні земель Закарпатської області нагромадилося чимало проблем. Орні землі тут потребують для підвищення родючості внесення підвищених норм добрив (фосфорних, калійних, азотних), вапнування, частково осушення, а також протиерозійного захисту на значній частині площ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню цих питань приділяють значну увагу, чому свідченням є численні публікації в наукових виданнях. Проблеми використання земель сільськогосподарського призначення в аграрному секторі дослідження у працях Г. Гуцуляка, С. Попа, І. Баланюка, Д. Добряка, А. Третьяка та ін. [1, 2, 5].

Однак ця проблема потребує глибшого дослідження й пошуку шляхів ефективного та раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в аграрному секторі в пореформений період.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у вирішенні низки проблем, пов'язаних з раціональним використанням сільськогосподарських земель Закарпаття у ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу. Зменшення питомої ваги природних кормових угідь спричинене тим, що господарства менше займаються виробництвом продукції тваринництва і більше уваги приділяють рільництву, продукція якого користується попитом на ринку і вище оплачується. Саме кон'юнктура ринку разом із земельними розмірами господарств є визначальним чинником формування цілей, стратегій та виробничих параметрів господарств, зокрема структури посівних площ, основного стада тощо.

Одним з основних параметрів господарюючих суб'єктів виступають розміри підприємств. Як зазначають окремі автори, динамічність та перспективність, результативність діяльності кожного господарства значною мірою залежить від його величини. Кількість і, особливо, якість землі, на якій функціонує господарство, значною мірою визначає напрям його діяльності, впливаючи на структуру та обсяг виробництва сільськогосподарської продукції і рівень її ефективності та конкурентоспроможності.

Особливості землекористування та рівень використання землі значною мірою визначають обсяги формування локального продовольчого ринку. Водночас, географічне розташування регіону теж має сильний вплив на функціонування місцевого продовольчого ринку за рахунок офіційного та неофіційного імпорту продовольчих товарів. Не менш важливо й те, що географічно регіон є крайнім територіальним утвором України, що безперечно через транспортні витрати та часові обмеження негативно впливає на стан продовольчого ринку та гарантування продовольчої безпеки. Саме це потребує такої організації виробництва, яка б забезпечила самозабезпеченість регіону продовольством, насамперед малотранспортабельним і таким, що швидко псується. Відповідно до цього повинна бути організована й виробнича структура та організація землекористування [5].

Основним завданням діяльності сільськогосподарських виробників є виробництво продукції. У досліджуваній області в цьому сенсі відбулися позитивні зміни (рис. 1, 2). Сільське господарство регіону розвивається динамічно [3].

Ефективність використання землі значною мірою формується залежно від форм господарювання та систем ведення сільського господарства. Різні категорії господарств різною мірою беруть участь у формуванні продовольчого ринку, що передусім залежить від обсягів виробництва конкретних видів продукції (рис. 2).

¹ Наук. керівник: проф. З.С. Козак, д-р екон. наук – Львівський НАУ

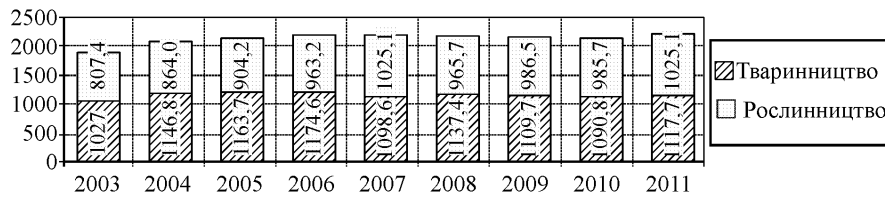

Рис. 1. Валова продукція сільськогосподарства (у порівнянних цінах 2007 р., млн грн) [3].

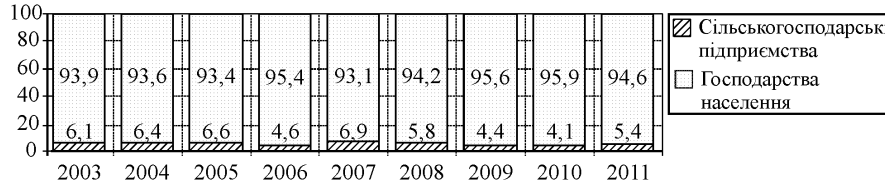

Рис. 2. Структура валової продукції сільськогосподарства, % [3].

Наведені дані дають змогу зробити кілька висновків. У загальних обсягах виробництва сільськогосподарської продукції в області переважають господарства населення. Вони найбільш помітну роль відіграють у формуванні ринку овочів та картоплі. Усі категорії господарюючих суб'єктів у сільському господарстві надають перевагу виробництву рослинницької продукції над тваринницькою.

Рослинництву в загальному обсязі валової продукції сільського господарства області належить 47,8 %. Сільськогосподарськими підприємствами у 2011 р. вироблено 37,7 % загального обсягу зерна (без кукурудзи), а основним виробником решти культур, які вимагають більше затрат ручної праці, зокрема овочів і картоплі, є господарства населення. Одним з основних показників ефективності використання землі прийнято вважати вартість виробленої продукції на одиницю площі. У цьому показнику, однак, акумулюється не лише використання землі, а й усього виробничого потенціалу підприємства, його взаємоузгодженість та взаємозамінність (табл. 1).

Табл. 1. Виробництво валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн

Роки	Усі категорії господарств	Сільськогосподарські підприємства	Господарства населення
2003	279,9	38,5	474,1
2004	309,5	52,7	462,5
2005	330,4	71,6	439,5
2006	335,7	77,0	413,3
2007	336,6	119,4	388,8
2008	504,8	134,5	580,5
2009	506,6	140,3	575,9
2010	505,8	138,9	569,6
2011	504,0	157,6	576,7

Наведені дані свідчать про зростаючий рівень економічної ефективності використання земель у регіоні в усіх категоріях господарств у 2011 р.

майже вдвічі більше проти 2003 р. Причому особливо треба зазначити більш динамічніше покращання використання земельних угідь саме в сільськогосподарських підприємствах, де рівень використання земель збільшився за розглядуваний період більш ніж у чотири рази.

Назагал, відзначаючи позитивні зрушення у використанні землі, звернемо увагу на недостатньо високі темпи виробництва продукції тваринництва та особливе зменшення виробництва обсягів тваринницької продукції у господарствах населення. Така тенденція може призвести до катастрофічних наслідків на ринку продовольства тваринного походження (табл. 2) [3].

Табл. 2. Виробництво продуктів тваринництва на 100 га сільськогосподарських угідь

Продукція	Сільськогосподарські підприємства			Господарства населення		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
М'ясо у живій вазі, ц	26,0	50,8	75,7	211,0	203,1	198,2
Молоко, ц	90,0	110,8	98,1	1146,0	1109,3	1071,8
Зернових, тис. шт.	4,0	15,0	19,7	535,0	495,0	464,5
Вовна, кг	12,0	41,9	63,7	53,0	49,6	47,2

Характерною особливістю за досліджуваний період стало скорочення посівних площ. Причому відбувалося воно переважно до 2000 р., а пізніше площі, зайняті під посівами, почали розширюватися. Зазначимо, що практично зліквідовано тютюнництво як галузь, посіви під кормовими культурами.

Це призвело до істотних змін і в структурі посівних площ. Відбулося зростання частки посівів зернових і зернобобових, овочевих культур та посадки картоплі. Відзначена зміна структури посівних площ не є позитивною, особливо з огляду на абсолютне і відносне скорочення посівів кормових культур. Це, водночас, призвело до скорочення поголів'я тварин.

Однак у використанні земель Закарпатської області нагромадилося чимало проблем. Орні землі нашої області потребують для підвищення родючості внесення підвищених норм добрив (фосфорних, калійних, азотних), вапнування, частково осушення, а також протиерозійного захисту на значній частині площ.

Висновки. Особливості землекористування в цьому регіоні зумовлюються сукупністю передумов та чинників, серед яких ключовими є: територіальна та вертикальна зональність, географічне положення, різноманітність клімату і погодних умов, широкий рекреаційно-туристичний потенціал.

Рівень використання земель загалом по області, зокрема в сільськогосподарських підприємствах, має чітку тенденцію до зростання. Особливо динамічні зміни властиві для сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств.

Досить важливою для регіону є проблема оптимізації структури земельних угідь, насамперед через низький рівень землезабезпечення, що спричинило залучення в сільськогосподарський обіг непридатних для інтенсивного й ефективного використання земель.

Література

1. Баланюк І.Ф. Організаційне забезпечення нового етапу розвитку аграрних відносин / І.Ф. Баланюк // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2003. – № 9. – С. 37.
2. Гуцуляк Г.Д. Еколого-економічні основи сталого розвитку Карпатського регіону України : монографія / Г.Д. Гуцуляк. – Чернівці : Вид-во "Прут", 2005. – 236 с.
3. Закарпаття – 2011: стат. щорічник. – Ужгород, 2008. – 575 с.
4. Земельний кодекс України: коментар / за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. – Харків : Вид-во "Одіссей", 2002. – 645 с.
5. Поп С.С. Природні ресурси Закарпаття / С.С. Поп. – Изд. 3-е, [перераб. и доп.]. – Ужгород : Вид-во "Карпати", 2009. – 340 с.

Кок З.С. Особенности и перспективы использования сельскохозяйственных земель в аграрном секторе Закарпаття

Освещены особенности и перспективы землепользования в Закарпатской области, которые обусловлены совокупностью предпосылок и факторов, среди которых ключевыми являются: территориальная и вертикальная зональность, географическое расположение, разновидность климата и погодных условий, широкий рекреационно-туристический потенциал региона.

Проблема оптимизации структуры сельскохозяйственных угодий очень важна для региона потому, что низкий уровень землеобеспечения стал причиной использования в сельскохозяйственном обороте земель, которые непригодны для интенсивного и эффективного использования.

Ключевые слова: аграрный сектор, сельскохозяйственные земли, угодья, сельскохозяйственные предприятия.

Кок Z.S. Peculiarities and perspectives of agricultural lands usage in agrarian sector of Transcarpathian region

The peculiarities of land use in Transcarpathian region which determine cumulative premises and factors are considered in the article. Among them are: territorial and vertical zoning, geographical disposition, diversity of climate and weather conditions, wide recreational and touristic region potential.

The problem of structure optimization of arable lands is very important for the region because of rather low level of land supply and this, in its turn, resulted into attraction in agricultural circulation of useless areas for intensive and effective usage.

Keywords: agrarian sector, agricultural lands, ground, agricultural enterprises.

УДК 712.03 Проф. Г.П. Леонтьяк, д-р с.-х. наук – Приднестровский ГУ; ассист. М.Ю. Осипов – Уманский национальный университет садоводства

УСАДЕБНЫЕ ПАРКИ МОЛДОВЫ XIX – НАЧАЛА XX ВЕКА

Рассмотрены усадебные парки Молдовы XIX – нач. XX в., дан анализ комплексных композиционных приемов, благодаря которым достигается разнообразие и цельность малых пространств парков. На примере композиций малых приусадебных парков раскрыта специфика произведений садово-паркового искусства.

Ключевые слова: садово-парковое искусство, пейзажный парк, приусадебный парк, композиция.

Проведём краткий экскурс истории садов и парков XIX – XX в.в., размещенных на территории Молдовы, которые являются жемчужиной природы и искусства. Старинные парки Молдовы XIX – нач. XX в. есть частью российского и европейского садово-паркового искусства. Сады и парки этого периода размещены на территории Молдовы и являются в основном усадебными

парками, которые появились после освобождения Бессарабии от турецкого ига и присоединения ее к России. Период середины XIX – нач. XX вв. является началом развития молдавских пейзажных парков садово-паркового искусства в целом [8, 9].

Смысл ценности создания пейзажных усадебных парков небольших размеров на территории Молдавии состоит в том, что растительность сама по себе является достаточно богатым, художественно выразительным материалом не только для того, чтобы формировать структуру пространства (как это было в регулярном парке), но и чтобы служить эстетическим насыщением его. На территории Молдавии размещено более 50 объектов садово-паркового искусства. Площадь их разная – от 1 до 46 га. Более ценными, в которых проводились исследования, являются парки Иванга (3,5 га), Каменка (27,3 га), Глодяны (20 га), Липкань (8 га), Сахарна (4 га), Цаул (46 га) и Ярова (10 га). Этим паркам присуще в основном пейзажно-реалистическое направление. Здесь в основном преобладают идеи романтики с простым копированием природы.

До первой половины XIX в. в садово-парковом хозяйстве использовали в основном местные породы. Основу всех парковых насаждений составляли дуб, липа, клен, береза, ель, пихта, сосна. Но с экономическим ростом, развитием торговли в декоративном садоводстве (нач. XIX в.) растет интерес к экзотическим растениям. Так, основываются в середине XIX в. Никитский ботанический сад в Крыму, возникают ботанические сады с использованием местных и экзотических растений при Харьковском университете, Кременецком лицее, Неженском лицее и Одесский казенный сад, при Львовском университете и дендрологический питомник при Кишиневском училище садоводства.

Благодаря широкому развитию работ по акклиматизации растений обогащение садов и парков сосредотачивается на использовании экзотических деревьев и кустарников. При таком широком использовании ассортимента местных и экзотических растений улучшались композиция и художественное единство ландшафта. Конечно, к такому подходу в использовании большого количества экзотических растений были и отрицательные высказывания. Так, английский теоретик Р. Бломфильд, приверженец регулярного стиля, писал: "Насыщение садов и парков тропическими растениями является вызовом природе, так как различие климатических условий, факт, что цвет, который может смотреться превосходно среди сильных других цветов, будет выглядеть кричаще, безвкусно и вульгарно среди наших спокойных красок...". Это высказывание о праве создания пейзажных садов с использованием экзотических растений, на наш взгляд, является не верным, "лженатуральным". Так в статье "Сады" журнала "Руководство для садоводов" английский ученый Г. Стюарт отмечал, что использование разных растений в пейзажном садоводстве является постоянным по отношению к природе.

А.П. Вергунов писал: "Все больше осознаются ландшафтные основы строительства парков...предпринимаются глубокие научные исследования и эксперименты в области садоводства и лесоразведения, продолжает обозна-